

Риторический вопрос представляет собой вопрос на который не требуется ответа, так как либо ответ всем известен, либо его никто не знает, или его и вовсе нет. Оратор часто использует риторические вопросы группами, сопровождая их анафорическими повторами, и пытаясь дать на них ответ, например: «Reicht die grundgesetzlich verbürgte Freiheit des Abgeordneten so weit? Darf ein Abgeordneter vorhandene gesetzliche Ausnahmen für sich in Anspruch nehmen, wenn er das aus politischen Gründen für richtig hält?»

Таким образом, в судебной речи функционирует определенный набор РФ, которые являются важным вербальным средством оказывающим воздействие на судебную аудиторию и придающим выступлению выразительность, ясность и убедительность. Перспективой настоящего исследования является исследование просодических особенностей устной судебной речи.

Пахомова О. А.

Криворізький факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри гуманітарних та соціально-економічних наук, кандидат філологічних наук

СИНТАКСИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ З ІНФІНІТИВОМ У МОВІ ПРАВА

Мова права – це професійна мова юристів-практиків і науковців, мова зако-нодавчих актів і спеціальної юридичної документації, трактатів у галузі право-знавства і судових промов. Н. Артикуца визначає її як «цілісну комунікативно-га-лузеву підсистему літературної мови з певним набором характерних лінгвостилі-стичних і структурно-жанрових ознак, зумовлених специфікою правової сфери та комунікативно-професійними потребами в ній» (Артикуца Н. В. Мова права у її функціональних різновидах // Сьогодення українського мовного середовища. – К., 2008. – С.24). Мова права, як раніше, так і сьогодні, привертає увагу багатьох учених. Її досліджують у різних аспектах Л. Аніканова, Н. Артикуца, В. Демченко, О. Копиленко, Г. Мурашин, Ю. Прадід, В. Радецька, В. Сімонок, З. Тростюк, О. Юрчук та ін. Більшість науковців займається вивченням загально-стилістичних проблем професійної мови юристів, її лексики, лексичних особливостей. Але мова права – явище багаторівневе, її – мову – складають як лексичні мовні одиниці, так і різного типу синтаксичні конструкції.

Саме цим останнім і присвячене наше дослідження, об'єктом якого є мова права, а предметом – синтаксичні конструкції з інфінітивом у структурно-функціональному і значеннєвому аспектах. Мета дослідження – всебічно проаналізувати конструкції з інфінітивом у мові права, оцінити доцільність їх використання в професійному мовленні. Матеріалом

аналізу слугували тексти Конституції України, інших законів, наукових статей юридичного змісту, обвинувальних і захисних судових промов, адміністративних і спеціальних юридичних документів.

За функціональними особливостями всі конструкції з інфінітивом у мові права можна поділити на два типи: синтаксичні конструкції, у яких інфінітив входить до граматичного центру речення і виступає в ролі головного члена речення або його складової частини, і синтаксичні конструкції, де інфінітив знаходиться за межами предикативної основи і відіграє роль другорядного члена речення.

У конструкціях першого типу інфінітив є, по-перше, частиною складеного дієслівного присудка у двоскладному реченні, де в ролі допоміжних слів виступають найчастіше модальні дієслова із значенням повинності, можливості /неможливості дії (мати, могли), дієслово «могти» вживається у двох значеннях – як «мати право», і тоді воно має форму теперішнього часу («Ніхто не може узурпувати державну владу»), і як «бути в змозі», у цьому випадку воно має форму минулого часу («Особа не підлягає кримінальній відповідальності, якщо вона не могла оцінити відповідність шкоди...»); фазові дієслова (продовжувати, почати), що означають початок, продовження або кінець дії, вираженої інфінітивом, і зустрічаються переважно в усному мовленні (у судових промовах); зрідка модальні дієслова з різними відтінками волевиявлення (вирішити, хотіти, обіцяти, прагнути); часто предикативні прикметники повної і короткої форми із значенням необхідності чи повинності (повинний, зобов'язаний); дуже часто дієслівні фразеологічні сполуки, переважно на основі дієслова «мати» (мати право, мати змогу, мати можливість, зберігати можливість, мати підстави, вважа-ти за можливе, вважати за доцільне, включати свободу, включати можливість), які передають значення наміру, можливості/неможливості дії (іменник «можливість» тут вживається в чотирьох значеннях – як «право», як «умова», як «допустимість» і як «фізична чи психічна здатність», що, мабуть, не зовсім доцільно).

По-друге, у конструкціях першого типу дієслово «бути» у формі інфінітива зустрічається в текстах законів як складова трикомпонентного присудка («не можуть бути примушені», «не можуть бути скасовані»).

По-третє, інфінітив може бути частиною головного члена односкладного речення: рідко – означено-особового («Зобов'язуюсь усіма своїми діями боронити суверенітет... України...»); набагато частіше – безособового, що є частиною складного речення («...якщо іншими способами одержати інформацію неможливо»), статус якого через наявність у його граматичній основі обов'язкового інфінітива досі чітко не визначений (пропонують виділити його з власне безособових речень і класифікувати як безособово-інфінітивне (Шкіцька І. Суб'єктивно-модальне значення як компонент семантики безособово-інфінітивних речень сучасної української мови // Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць / За ред.

Л. А. Лисиченко. – Харків, 2004. – Вип.14. – С. 103)), у якому інфінітив виконує функцію виразника лексичного значення, а в ролі зв'язок виступають предикативні прислівники модального та емоційно-оцінного значення (можна, неможливо, слід, важко, треба) і яке вживається переважно в текстах юридичних наукових статей, де слугує послабленню категоричності висловлювання, виділенню важливого, об'єктивності викладу думки.

І, по-четверте, досить часто в текстах адміністративних і спеціальних юридичних документів інфінітив є головним членом інфінітивного речення («Встановити щодо громадянина Грабовського М. В. адміністративний нагляд на термін один рік»), яке є частиною складного безсполучникового речення і має значення повинності, імперативного волевиявлення, що в юридичних текстах сприймається як припис чітко визначеної дії, який не допускає жодних різнотлумачень.

У синтаксичних конструкціях другого типу, де інфінітив не входить до предикативної основи, він виконує функції таких другорядних членів речення: обставини мети (нерідко в даному випадку інфінітив поєднується з фразеологічною сполукою «з метою» – «з метою запобігти злочинів»); додатка (найчастіше в складі термінологічних словосполучень «за відмову давати показання», а також у текстах документів і судових промов, де інфінітив є не суб'єктом, а об'єктом, тобто позначає дію, яку має виконувати об'єкт висловлювання – «вимагав повернутися»); означення в сполученнях, де інфінітив залежить від іменника («відмова скласти присягу»).

Як бачимо, синтаксичні конструкції з інфінітивом різноманітні в мові права за функціями і формами, але вони обмежені за граматичним значенням: виражають лише значення повинності, можливості/неможливості, наміру, фазових меж.

У подальшому цікаво було б проаналізувати переваги синтаксичних конструкцій з інфінітивом над іншими, відповідними їм мовними одиницями.

Кантур К. О.

Національний університет «Одеська юридична академія», доцент кафедри іноземних мов, кандидат філологічних наук

HUMAN RIGHTS AND POLITICALLY CORRECT EUPHEMISTIC LANGUAGE

Human rights observing contains the Political Correctness (PC) movement as an intellectual effort of using language to allow and encourage social progress. It has suffered from a great deal of ridicule and scorn, and it has also been confused by lots of people.

The theoretical foundation of the PC movement is the following: language creates categories for thought, and words can create either opportunities or